

1490

פרוטוקול מס' 125

מישיבת ועדת הכספים
מיום ב', טו' באלול תשל"ד - 2.9.74, שעה 10.00

נכחו:

חברי הוועדה:

- י. קרגמן - היו"ר
- ע. אסוראי
- א. אפרת
- ש. ארלין
- י. בדר
- י. בן-מאיר
- י. גולן
- צ. גרשוני
- ב.צ. חלפון
- א. מלמד
- ע. פיינרמן
- י.ש. פלומין
- ג. פת
- ד. קורן
- ח. קורפו
- א. רובין

מוזמנים:

ג. קיטרון	-	היועץ המשפטי לוועדה
א. גפני	-	משרד האוצר
ד. בועז	-	" "
ד. פיטרמן	-	" "
ד. שטאוב	-	" "
ש. שביד	-	" "
ש. מושכל	-	" "
עו"ד ב.צ. לנגנטל	-	לשכת עורכי-הדין
עו"ד צ. מידן	-	" "
עו"ד א. מקוב	-	" "

א. קירשנר

מוזכיר הוועדה:

- סדר-היום:
- (א) צווים לעידוד חכונן (פטור מס הכנסה) - אמיסיות של: 1) "תשתית" הנפקות בע"מ (סדרה 12 - 30 מליון ל"י); 2) ביזור בע"מ (סידרה 98 - 50 מליון ל"י); 3) חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד (סדרה 37 - 10 מליון ל"י).
 - (ב) תקציבים מיוחדים לשנת הכספים 1974 (פניה מס' 22 של הממונה על התקציבים מה-2.9.74).
 - (ג) תקציבים מיוחדים לשנת הכספים 1974 (פניה מס' 4 של הממונה על התקציבים מיום 2.7.74 - הפסדי "ורד").
 - (ד) תקציב לשכת נשיא המדינה (מכתב מנהל לשכת הנשיא פיום 78.74).
 - (ה) חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 5), תשל"ד-1974.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. קרגמן:

(א) צווים לעידוד חסכון (פטור ממס הכנסה)

- אפישיות של: 1) "תשתית" הנפקות בע"מ (סדרה 12 - 30 מליון ל"י).
- 2) ביצור בע"מ (סדרה 98 - 50 מליון ל"י).
- 3) חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד (סדרה 37 - 10 מליון ל"י).

(מכתבי שר האוצר מה-8.8.74 ומה-25.8.74) (2)

עשיתי משאל בין חברי הוועדה והיתה השכמה לאישור צווים אלה.

היו"ר י. קרגמן:

ע. פיינרמן:
כולנו עדים לשתי תופעות: תופעה אחת היא ירידה גדולה של שער המניות, או יותר נכון של שער איגרות החוב; תופעה אחרת היא ירידה גדולה בסכירות. החודש שעבר הסתכם ב-35 מליון לירות בסך 175 מליון לירות או 200 מליון לירות שהיו ביולי. אם יהיה בירור מיוחד בעניין זה אחכה עד אז.

היו"ר י. קרגמן:
יהיה דיון בנושא זה, אם כי אנחנו מוגבלים במקצת. השנה החליטה ועדת הכנסה שרק ועדת החוץ והבטחון רשאית לקיים ישיבות במשך כל זמן הפגרה. במשך כל השנים חלה קביעה זו גם על ועדת הכספים, אך השנה שינתה ועדת הכנסה מהמקובל. בעניינים סטטוטוריים אין בעיה, אך בנושאים אחרים יושב ראש הכנסה צריך לזמן את הוועדה. נושא זה הוא נושא אינפורמטיבי חשוב ואיננו יכולים לדחותו עד סוף אוקטובר. אני מבקש עכשיו מהוועדה יפוי כוח לפנות ליושב ראש הכנסה בבקשה לזמן את הוועדה.

פזביר הוועדה א. קירשנר:
יש לי טופס ואני יכול להחתים עליו את חברי הוועדה.

היו"ר י. קרגמן:
ביקשתי מפנחס ספיר שיופיע לפני הוועדה וימסור סקירה בקשר לעליה מארצות חוץ. דרושות הסכמת הוועדה והסכמת יושב ראש הכנסה לזימון הוועדה. עניין שוק ההון אף הוא דחוף מאד. הוועדה צריכה לדון גם בחוק מס-הכנסה (תיקון מס' 21), בנושא הקיצוצים בתקציב, בתקציב רשות השידור.

הוחלט: לאשר את הצווים הנ"ל.

(ב) תקציבים מיוחדים לשנת הכספים 1974

(פניה מס' 22 של הממונה על התקציבים מה-2.9.74)

היו"ר י. קרגמן:
למעשה כבר החלטנו בעניין זה שהוא עניין של סימון.

י. פלומיין:
מה פירושו של פעיף א(2) בדברי ההסבר?

א. גפני:
מדובר בפגיעות שלא היו בכנסת השניעית.

י. בדר:
פעיף א(1) לדברי ההסבר מובן לי. פיסקה (2) דנה בפגיעות חדשות. פגיעות חדשות מקבלות סימון שוטף מן החודש שאחרי הבחירות. זה פעיף 16 לחוק. פעיף ב' בדברי ההסבר אינו מובן לי כל כך. מהם אותם 15% הנזכרים כאן?

א. גפני:
לנו יש הודעה של חשב הכנסה (קורא פתוך ההודעה). מדובר כאן בהחזר. על כל חבר כנסת שנבחר יש החזר לפי פעיף 4(ב) 2 לחוק סימון מפלגות.

י. גולן:
אנשה להסביר את העניין. אחרי הפרסום פגיעים 15% האחרונים למפלגות שזכו במנדטים. 15% אלה לא תוקצבו עדיין. התקצוב מופיע עכשיו.

לפי חוק המיסון מקבלות המפלגות שזכו במנדטים 85%, וזאת מיד. 15% הנזכרים כאן

י. בדר:

אינם נגדר תקציב נוסף.

לא, אבל צריך לשלם אותם.

היו"ר י. קרגמן:

זה לא היה בתקציב?

י. בדר:

התקצוב מופיע כאן, כפי שהסביר חבר-הכנסת גולן. 85% משולמים למפלגות לפני הוצאת הדין וחשבון על-ידי מבקר המדינה. עכשיו מבקר המדינה מפר את הדין וחשבון ולפיכך משלמים את ה-15% הנוותרים, וזה הסכום שחשב הכנסת מבקש שיתנו לו.

היו"ר י. קרגמן:

לפני שאני מביא עניין זה לאישור אני מציע שננסח פניה למפלגות שהמדינה נותנת להן כספים למיסון השוטף. הבסיס הציבורי המוסרי למיסון השוטף של המפלגות היה שמפלגות אינן יכולות להתקיים ממסי חברים בלבד, כי נוסף לדברים ארגוניים מוטל על המפלגות לקיים הסברה בין בוחריהן בקשר למדיניותן ופעולותיהן, בתחום התרבות, העמדה הפוליטית וכן הלאה. אני חושב שיהיה זה טוב אם הוועדה תפנה לכל המפלגות בבקשה להגביר את הפעולה ההסברתית בין הבוחרים. האם יש התנגדות לנסח פניה כזאת?

אינני חושב שאנו צריכים לפנות למפלגות בעניין זה. כל מפלגה עושה זאת.

ד. קורן:

עדיף לא לפנות למפלגות ולא להקים רעש.

י. בן-מאיר:

אותם 3,510 מליון לירות זה הסכום שאני מחזיר. ההחזר הוא על חשבון התקציב של

חשב הכנסת י. למברגר:

שנה זו.

מהו הסכום של 16 אלף לירות הנזכר בסעיף א(2)?

י. בן-מאיר:

הסיעה של חברת-הכנסת שולמית אלזני ביקשה לתת לה מיסון שוטף מפיוס בו נהייתה לסיעה בכנסת - היינו מה-21 בינואר - עד סוף החודש. התחלנו לשלם לסיעות החדשות בפברואר, והסיעה של חברת-הכנסת אלזני טענה שמגיע לה תשלום מה-21 בינואר. שילמנו מה-21 בחודש להתאם לחוות דעת היוזם המשפטי לממשלה וזה הצטרף ל-16 אלף לירות.

חשב הכנסת י. למברגר:

לאשר העברת 11.590 מליון לירות מסעיף 47 - תקציבים מיוחדים לסעיף 14 - בחירות ומיסון מפלגות, כמפורט בפניה הנ"ל.

הוחלט:

ג) תקציבים מיוחדים לשנת הכספים 1974

(פניה מס' 4 של המטונה על התקציבים מיום 2.7.74 (הפסדי "ורד")

א. גפני:

עניין "ורד" נדון בוועדה בהרחבה יתרה, ומה שאנו מביאים עכשיו זה הסדר הצד הכספי של העניין, על בסיס החלטת ועדת השרים לענייני כלכלה. כזכור, בשנת שעברה הקצבנו על החשבון 40 מליון לירות, וועדת הכספים אישרה זאת. אפרט ש-40 מליון לירות זה הסכום שהממשלה תצטרך לשאת בו בכל מקרה, והיה משא ומתן עם השותפים והצדדים האחרים לעניין. אנו מגיעים עכשיו לחשבון שהוא פחות או יותר שופי. ייתכן שיהיו הפרשים קטנים כתוצאה מהצטרפות ריבית מתקופות שונות אף-על-פי שכללנו כאן את כל חשבון הריבית כפי שהוא נראה לנו עכשיו. הסכום הכולל הוא 89.2 מליון לירות. מזה צריך להפחית את הסכום של 40 מליון לירות שכבר אושר. אם כן, דרוש לנו עכשיו תקציב של כ-50 מליון לירות להשלמת התשלומים. כאשר הבאנו את התקציב נשאלנו בעניין זה ואמרנו שנשריינו את הסכום מתוך תקציבים מיוחדים לאחר גמר הבירור בנושא.

א. גפני:

אסביר איך הגענו לחשבון המונח לפניכם. ההפסד המצטבר של "ורד" ל-30 בצובמבר 1972 היה 12.8 מליון דולר. לאחר גמר הבירורים בוועדת השרים לענייני כלכלה קבעה הוועדה שההפסד הזה יכולה כדלהלן: 30% מענק ישיר של חברת הגב. הלא יש לנו כאן חברת גב בבעלות מליאה של הממשלה והיא נקראת "חברת הגב למפעלי יצוא". 30% מפתכמים במקרה זה ב-3 מליון ו-840 אלף דולר; 40% יכולו על-ידי "מקורות"; ו-30% על-ידי שלושה שותפים שכל אחד מהם ישא ב-10%: הממשלה, הסוכנות היהודית וחברת העובדים. אנו מציעים שחלקה של הממשלה כשותף ישיר יהיה מענק עד 10%, ואם כך הדבר יוצא שהמענק מפתכם ב-40% - 30% בשם חברת הגב ו-10% מענק של הממשלה בתור שותף ישיר, היינו עוד מליון ו-280 אלף דולר שהממשלה נותנת. אם כן, התקציב הדרוש הוא: מענק בסך 5 מליון ו-120 אלף דולר של הממשלה, הלוואה למקורות 5 מליון ו-120 אלף דולר. זה תקציב שחציו הלוואה וחציו מענק.

הריבית שהצטברה מפתכמת ב-11 מליון דולר - 3 מליון דולר ב-1971-1972; 3.2 מליון דולר ב-1972-1973.

ש. ארליך: מדוע אין מוסרים לנו את הנתונים האלה בכתב?

א. גפני: לפני חברי הוועדה מונחת התמצית ואני מפרט את התמצית.

ב-1973-1974 מפתכמת הריבית ב-3 מליון דולר. התשלומים הצפויים לפי לוח תשלומים מפורט מ-1974 עד 1978 מפתכמים ב-1.8 מליון דולר. אם כן, כל הריבית לתקופה של שש שנים מפתכמת ב-11 מליון דולר. ברור שכל עיכוב בהסדר הכספי ממשיך לגרום לצבירת ריבית. לפי זה סך הכל התקציב הדרוש הוא 21 מליון ו-240 אלף דולר, שהם 90 מליון לירות. כאמור, 40 מליון לירות כבר שולמו ונשארו 50 מליון לירות. בפה ששולם בשנה שעברה השתמשו כדי להקטין את החובות הדולריים והצמודים ולהקטין את נטל הריבית. אותו הדבר ייעשה בתקציב הנוכחי ברגע שיאושר, וזו הסיבה לדחיפות ההסדר בענין זה. הדחיפות היא בתשלום הריבית. כל עוד לא משלמים זה ממשיך לעלות למדינה במטבע חוץ.

ג. פת: אני מבין את ענין הדחיפות, אבל שלומיאליות כזאת כפי שהיתה בטיפול בנושא "ורד" מאז נתגלה הכשלון הגדול -- זה יוצא מן הכלל גם בפדינת ישראל. חברת "מקורות" ממשיכה להפעיל היום חברה פושטת רגל ממדרגה ראשונה. לפרות שחברת "מקורות" היתה צריכה ללמוד לקח בנושא "ורד" היא ממשיכה כיום לאחוז בחברת בת פושטת רגל, ואף היא תבוא בסופו של דבר לוועדת הכספים לבקש כיסוי הגרעונות שלה. כוונתי לחברת בינוי ופיתוח. כל החקירה בנושא זה של קריב ומעורבותו בנושא הנדון השתתקה לגמרי. מצד אחד, יש לנו ענין של בנק פרטי שעשה דברים שלא ייעשו, והמנהל יושב בינתיים בבית-הסוהר; ואילו לגבי קריב אין בכלל טיפול. המאמצים אינם נכונים, אין שם אחריות, עשו שם שקר וכזב לאור היום, אבל מנהל "מקורות" וכל ההנהלה יוצאים כסלית שכולה תכלת. אני מציע שוועדת הכספים לא תקבל שום החלטה עד שיתברר ענין זה. הענין נמשך כבר מסילא זמן רב. במקרה זה אפשר להפעיל את המשטרה ואת המכונה החוקרת, וזה ייגמר תוך חודש ימים.

י. בן-טאיר: אבל המדינה צריכה לשלם את החובות.

ג. פת: אני מציע שהוועדה לא תקבל היום שום החלטות ותזמין את היועץ המשפטי לממשלה כדי לשמוע ממנו מה קורה.

היו"ר י. קרגמן: הענין נמצא בטיפול.

ח. קורפן: האם חברת "ורד" פועלת עדיין? האם היא הוכרזה כפושטת רגל? מה המצב הפיננסי של החברה? האם אני מבין נכון שגם אם נשלם את הסכום של 50 מליון לירות המכסה את כל החוב יישארו לנו עדיין תשלומי ריבית?

א. גפני: אפרתי כבר שיכולים להיות הפרשים קטנים - כלפי מעלה או כלפי מטה - בין האומדן לבין הביצוע.

א. גפני:

על ה-70% שהזכרתי קודם לכן מקבלים השותפים ב"ורד" הלוואה לפרעון במשך 20 שנה, בריבית של 7%, לא צמוד לכיסוי יתר ההפסד.

ג. פת: כמה תעלה ההצמדה?

י. גולן: בעת הדיון על "ורד" נאמר לנו שיש עוד חובות שאפשר לגבות או לממש. האם נעשו פאמצים לממש אותם? מה התוצאות וכמה כסף נגבה מאז התחיל ענין זה? איך זה מסתכם בחשבונות?

בענין "סקורות" אני מצטרף לדברי חבר-הכנסת פת שוועדת הכספים צריכה להיות ערה מאד לכל המתרחש בחברה זו. גם על "ורד" לא יוענו בזמנו דבר ורק בבוקר עבות אחד התבשרנו שיש גרעון של עשרות מליונים. אנו צריכים להיות ערים למתרחש בחברת "סקורות", כי אני יודע שיש שם גרעונות גדולים מאד. כל אותם מנהלים שאני הצעתי לפטר הם הם המנהלים את הענין.

ש. ארלין: אם זה הגרעון הפופי אבקש לדעת מה עשתה ועדת השרים לענייני כלכלה ומה עוד אפשר לעשות כדי להציל סכומי כסף מ"ורד". אני מצטרף לדברי חבר-הכנסת פת בענין החברה הזאת ואני מציע לא לאשר את ה-50 מליון לירות לפני הנירור.

י. פלומין: האם מעבר ל-40 מליון לירות אלה שולמו כבר סכומים נוספים מתקציב המדינה לכיסוי החובות של "ורד"? החשבון כאן אינו ברור לי. אני מבין ש-1.8 מליון דולר מתוך הסך של 11 מליון דולר מתייחס לשנים הבאות, ל-1974-1978. אם אנו מסלקים היום את החוב, היכן הריבית לשנים הבאות? הרי ברגע שמסלקים את הקרן אין יותר חיוב ריבית, ועל כן צריך להקטין את הסכום הכולל. כיוון שאנו מקדימים לשלם אנו צריכים לקבל זיכוי על הריבית.

י. בן-מאיר: לא תמיד זה כך?

י. פלומין: אם כך הדבר למה אנו משלמים הכל?

י. בן-מאיר: אני מציע להבדיל בין שני דברים. מר גפני מייצג פה את אגף התקציבים ואינו אחראי לענין "ורד".

ש. ארלין: וכי אני מאשים כאן את מר גפני?

י. בן-מאיר: אני תומך בכל מה שנאמר על-ידי חברי-הכנסת פת וארלין לגבי שני העניינים שהועלו כאן. שני הנושאים שהועלו טעונים דיון. הנושא האחד הוא ששקי. יכול להיות שחברת הבת של "סקורות" אף היא תהפוך כסף לעפר ואפר. אני שותף בהחלט למה שנאמר לגבי קריב שהשתתק. אותי זה מטריד שיש כאן איפה ואיפה. אני מציע שענין "סקורות" ייבדק אצל שר החקלאות וענין קריב אצל היועץ המשפטי לממשלה.

מר גפני מביא לפנינו ענין מסויים. אין ספק שהממשלה חייבת לכסות הפסדים, ולכן אני תומך באישור הנקשה. פשוט אין דרך אחרת. אבל יחד עם זה צריך שתהיה התחייבות של יושב ראש הוועדה להזמין מיד את שני הגורמים האלה ולהיכנס לפרטי הענין.

א. אפרת: האם חשבון זה סופי?

ח. קורפן: אם חברה פושטת רגל ואנו משלמים את חובותיה, הרי צימקן שבעתיד הקרוב יהיו הכנסות מהגביות האלה והן עלולות להגיע לחברה. בכריז עליה כפושטת רגל.

א. גפני: הסיבה העיקרית שאנו באים באיחור כה רב ושוועדת הכספים חיכתה מספר חודשים די נכבד בהחלטתה - היא תביעת הוועדה לברר את כל המצב בחברת "ורד", את ההתחייבויות הפגיעות לה ואת תביעותיה ולראות מה ריאלי. היו גם תביעות שיש בהן ספק. נעשתה בדיקה בכל העולם על-ידי רואה-החשבון

א. גפני:

עוזי שטיינברג. הוא בדק את הספרים, החשבוניות והתביעות באופן יסודי במרכז ובעולם והגיש לאוצר ולוועדת השרים לענייני כלכלה את ההערכות הטובות ביותר שאפשר היה לקבל על כל ההתחייבויות, על התקבולים הצפויים ריאליית ועל ההפסד הנותר. לפי חשבון זה יתרת ההתחייבויות מ-30 בנובמבר 1972 היתה כ-31 מליון דולר. הוא העריך שהתקבולים הטובים והשטרות שיש להניח כי יכבדו אותם במשך שנים אלה - ויש לוח זמנים - יגיעו ל-18 מליון דולר לערך. כך נותר ההפסד של 12 מליון דולר. מכאן אפשר להבין את התשובות למספר שאלות שנשאלו. ראשית, נשאלה השאלה אם זה סופי. ההערכות שלנו, על-פי המסקנות של רואה-החשבון, הן שזה סופי פחות או יותר. אם התקבולים יתקבלו זה יהיה סופי בתנודות קלות. עד עכשיו מתקבלים התקבולים בצורה סבירה.

ע. פיינרמן: מיהם בעלי החוב ומה התקבולים החזויים?

א. גפני: יש שטרות חתומים של מבצעי עבודות.

זה היה המצב לשנת 1972. עד דצמבר 1973 ירד הסכום מ-18 מליון דולר ל-12 מליון דולר, כי 6 מליון דולר נתקבלו בינתיים. מתוך 12 מליון הדולר הנותרים לפעלה מ-4 מליון דולר הם בשטרות בבנקים. 12 מליון אלה הולכים ומתפסמים והם מתחלקים כך: כ-4 1/2 מליון דולר שטרות וכ-5.7 מליון דולר תביעות. תביעה פרזית מאד היא התביעה מאירן. מתוך ה-5.7 מליון דולר על 4 מליון דולר יש כבר הסדר. כלומר, הסכום הריאלי נכנס כאן.

נשאלה השאלה מה מצב החברה כיום. החברה פועלת, אבל היא נמכרה לפולל בונה. קיבלנו את התמורה ויש הסדר תשלומים. אותם 12 מליון דולר שהזכרתי כלולים בחלקם בהסדר תשלומים זה.

י. פלומיין: האם מתבצע ההסדר של אי-ניצול הפסדים לצורך ניכוי מס?

א. גפני: אין לי פרטים מדוייקים בעניין זה, אך איני מתאר לעצמי שתנאי שוועדת הכספים אישרה לא יתבצע.

ח. קורפון: האם פולל-בונה קיבל גם את האחריות לחובות נוספים שיהיו מחוץ לחובות אלה?

א. גפני: איני בקי כל כך בהסדר זה. פולל-בונה קנה את החברה והפגז חדש.

ש. ארליך: הוא קנה אותה בשולחן נקי, בלי שום חוב.

א. גפני: אולם רואה-החשבון עשה את החשבון ואתם רואים שהתשלומים זורמים. ועדת השרים חשבה שזה יהיה פחות או יותר הסכום. אינני יכול לומר שלא יהיו תנודות של חצי מליון דולר יותר או פחות.

מכאן ברור, חבר-הכנסת פלומיין, מדוע יש ריבית גם בעתיד. ההלוואות משולפות במקביל. ישלמו את כל ההלוואות שאפשר לשלם באמצעות הסכום של 50 מליון לירות הנוספים ותישאר כבר יתרה קטנה יחסית. 1/2 מליון דולר ישולמו בהדרגה, לפי קבלת הכסף.

י. פלומיין: איפה הריבית על ה-18 מליון דולר?

א. גפני: אני מדבר על הכסף שייכנס.

י. פלומיין: אם כן, ה-12.8 כוללים ריבית.

א. גפני: נכון. עשיתי חשבון של ריבית. נשאר 12.8 מליון דולר חובות.

י. פלומיין: האם הסכום של 18 מליון דולר כולל ריבית?

א. גפני:

כן, כי זה כלול בשטרות.

י. פלומין:

אתה מערב מין בשאינו מינו. אני מסיק שהגרעון היה הרבה יותר גדול. ב-18 מליון דולר אתה מביא ריבית של שלוש-ארבע שנים.

א. גפני:

הגרעון כולל את הקרן ועוד הריבית שצריך לכסות. בסך-הכל אני מגיע ל-21 מליון דולר, כולל הריבית.

דולר, כולל הריבית.

לשאלת חבר-הכנסת פלומין - לא שילמו מתקציב המדינה מעל 40 מליון לירות. שילמו מה שאישרו.

אשר לשאלת הדיון בעצם העניין של "מקורות", איני מוסמך לענות על כך.

איני מוסמך לענות על כך.

י. בדר:

אין לפנינו מסמך בעניין זה.

ג. פת:

נכון, המסמך שלפנינו הוא מאד קטוע.

י. בדר:

אני מתנגד לקבלת החלטה היום, כי לא בצורה כזאת צריך להביא את העניין.

היו"ר י. קרגמן:

המכתב המונח לפניכם הוא מה-2 ביולי והוא הובא לפני שלושה שבועות לוועדת המסנה בראשותו של חבר-הכנסת מלמד. ועדת המסנה החליטה לא לדון בו אלא לשמוע הסברים ולהעביר את העניין למליאת הוועדה.

י. בדר:

המכתב הובא לוועדת המסנה לפני התאריך שבו נכתב?

היו"ר י. קרגמן:

חבר-הכנסת בדר, אני מפנה את תשומת לבך לכך שהמכתב נכתב ב-2 ביולי ולא ב-2 בספטמבר. מסמך זה נמצא בכל התיקים והוא היה גם לפני ועדת המסנה.

ג. פת:

אבל האינפורמציה הנוספת לא היתה וזה חשוב מאד.

היו"ר י. קרגמן:

לשם זה הזמנו אנשים שימסרו לנו אינפורמציה. מדובר כאן בגרעון שאי-אפשר להציל אותו. צריך לשלם ריבית בדולרים ואני מציע לא לעכב יותר את האישור.

ג. פת:

הצעתי דחיה של חודש ימים.

היו"ר י. קרגמן:

אני חושב שטענת חבר-הכנסת בדר אינה נכונה. אנחנו צריכים לכסוף 50 מליון לירות, וזה לא יעזור אם נדחה את האישור. לא נוכל להקטין על-ידי כך את הגרעון. אני מציע לאשר את ההצעה בהקדם האפשרי על מנת להציל מה שאפשר להציל.

דובר כאן על "מקורות". נכון שבדרך-כלל אין הוועדה עוסקת בנושא זה, אך כיוון שדנו בעניין "ורד" ועלה עניין "מקורות" אני חושב שחובה להזמין את שר החקלאות להסביר לנו מה מתרחש ב"מקורות". נבקש אותו לדווח לוועדה בעניין "מקורות".

נשאלה שאלה בקשר לקריב. איננו עוסקים בנושאים פוליטיים, אבל אני סוכן להעביר דברים אלה לשר המשפטים כדי שיאמר לוועדה במה העניין.

ג. פת:

ועדת הכספים לא קיימה אף לא דיון אחד בנושא של ביטול חינוך חובה בכיתות י', וזה גם כן עניין של 50 מליון לירות. ועדת הכספים קיימה דיונים בנזיזופים אחרים בספרי החברות. כאן מתבקשים אנו לאשר פרום של 50 מליון לירות על סמך פיטת נייר אחת, כשרוב האינפורמציה במסרת בעל-פה.

י. בדר:

פתי יתקיים משפט נגד האשמים?

היו"ר י. קרנמן:

אתה מציע לי לקבוע הליכי משפט?

י. בדר:

אני שואל מתי יהיה המשפט. מאשימים את בן-ציון על שהיו לו פנקסים לא נכונים. ול"ורד" לא היו פנקסים לא נכונים. ופאזנים מזוייפים? האם לא הסתירה בפני הממשלה והציבור את ההפסדים ולא הוכיחה שיש לה רווחים שלא היו לה? אין משפט. איש אינו יושב בבית-הסוהר וכך רוצים לשלם את ה-50 מליון לירות בוועדת הכספים. אינני מדבר על פרטים. יש כאן ענין מוסרי עמוק. מי אחראי? אלה מסתובבים בעולם, עושים עסקים, מקבלים הזמנות.

היו"ר י. קרנמן:

אין זה מסמכות הוועדה לקבוע משפטים או לעסוק בעניינים פליליים. מכיוון שהתעוררה כאן הבעיה אמרתי שאעביר לשר המשפטים את התביעה הזאת.

י. בדר:

תזמין אותו. אין זה דבר רגיל.

היו"ר י. קרנמן:

אבל אין זה נוגע לענין ה-50 מליון לירות.

ח. קורפן:

אני חושב שצריך להעלות על הכתב את דברי ההשלמה שמסר מר גפני בעל-פה, וזאת משום שמר גפני השלים את הדברים בצורה לא בהירה. אפילו ההסבר לגבי הערת חבר-הכנסת פלוטין שלטכום שאנו צריכים לשלם לא הוכנסה הריבית - לא היה נכון.

א. מלמד:

מר גפני הסביר את הדברים. זכותך לבקש שהסבר יהיה בכתב.

ח. קורפן:

אני מבקש לקבל את החוזה עם סולל-בונה.

היו"ר י. קרנמן:

אבקש ממר גפני לפסור לנו בכתב את ההסבר לגבי הרכב החובות וההסדרים עם הסוכנות ועם ההסתדרות. נעביר חומר זה לחברי הוועדה ונקבע ישיבה נוספת לענין זה. אין לערב ענין זה עם ענין "מקורות".

ג. פת:

מדוע ההלוואה של 20 שנה אינה צמודה?

ח. קורפן:

אני מבקש לראות גם את חוזה הסכר. אני רוצה לדעת לפה אפשר לסכור חברה זאת כלי לבקש שסולל-בונה יקבל אחריות.

ע. פיינרמן:

כבר החלטנו בענין זה.

היו"ר י. קרנמן:

דנו בנושא "ורד" ולא נחדש את הדיון. על כל פנים אני מבקש לקבל את ההסברים של מר גפני בכתב.

ש. ארלין:

גם את חוזה הסכר.

י. בדר:

אינני נכנס לפרטים. אם זה מסתכם כבר ב-90 מליון לירות כמו שכתוב כאן, ייתכן שזה יגיע גם ל-120 מליון לירות. קודם כל מדובר בטכום כסף גדול. שנית, יש כאן פעולה פלילית. אינני בין הקופצים להיות פרקליטי מדינה בהתנדבות וגם בענין זה היספתי במשך שנים לומר את המלה האחרונה. אולי זאת חולשה נפשית, אבל אני גאה בחולשה נפשית זו שאיני בין אלה הרוצים להיות פיד קטגוריים. מאידך גיסא עובדה שאנו שומעים מצד אחר כי האשמה העיקרית לגבי בנק ארץ-ישראל - בריטניה היא שהפנקסים לא היו בסדר, המאזנים לא נכונים. על אשמה זאת יושב אדם בבית-הסוהר, ואילו כאן יש לנו סקרה בו היו כל הזמן הפסדים ונעשו עיסקות פתוך קלות דעת הרבה יותר גדולה, ומדובר בדולרים ולא בלירות שאפשר להדפיס. ובכל זאת שום דבר לא נעשה בענין זה.

אוסרים לנו שמדובר ב-90 מליון לירות.

היו"ר י. קרנמן:

40 מליון לירות כבר שולמו. עכשיו מדובר ב-50 מליון לירות.

י. בדר:

מבחינה מוסרית זה ענין של 90 מליון לירות, לא 50 מליון לירות. נכון ששילמנו 40 מליון לירות לפי החלטת רוב הוועדה, אבל מדובר ב-90 מליון לירות, ועדיין לא ברור אם זה הכל. גם כאשר הוחלט על 40 מליון לירות לא היה ידוע שיהיו עוד 50 מליון לירות, והוא הדין כאשר מחליטים על 50 מליון לירות - אין יודעים אם לא יהיו 50 מליון לירות נוספות. אני חושב שענין זה נוגע לחוק התקציב ולא להעברה מסעית לפעיל. אם הממשלה רוצה לשלם 90 מליון לירות היא צריכה לכלול את זה בתקציב נוסף, ואנו יודעים שיהיה תקציב נוסף בעוד חודשיים. אני מדבר בזה על הצד העקרוני.

שר האוצר פנה לכל המשרדים הממשלתיים בדרישה להגביל את התקציב. אני בעד זה שיקטינו את תקציבם, אבל אני גם יודע כמה קשה למשרד ממשלתי להגביל את תקציבו בתוך שנת התקציב. בכל זאת עשו את זה, אולם אין משרד מכל המשרדים האלה שהגביל את תקציבו ב-50 מליון לירות. איך אפשר, למען ה', לעשות את הדבר בצורה זו? זה ענין שצריך לבוא לכנסת.

היו"ר י. קרנמן: זה היה בכנסת.

י. בדר:

לא אחת מעבירים דברים בלתי נעימים דווקא בתקופת הפגרה. זה דבר די מקובל. אני מוכרח להתייעץ בענין זה עם חברים. אני מבקש הפסקה לחמש דקות.

היו"ר י. קרנמן: הלא הודעתם כבר שאני דוחה את ההצבעה.

השאלות שנשאלו בענין "מקורות" ומבכ"ל מקורות אינן מעניינה של הוועדה, אך כיוון שהועלו אעביר את החומר הזה לשר המשפטים.

ע. פיינרמן:

אבקש להעיר מפור הערות: א) חבר-הכנסת בדר העלה את השאלה מנין צריך לבוא הכיסוי לגרעון. אינני חושב שהטיעון הרלבנטי הוא הטיעון בדבר תקציב נוסף לעומת תקציב רגיל. נראה לי שחבר-הכנסת בדר טען טיעון זה לצורך רווח זמן מסויים.

ב) מכל השערוריות הכספיות הזכורות לי מתקופת ישיבתי בוועדת הכספים אני רואה את ענין "ורד" כשערוריה החמורה ביותר, עם כל ההשלכות שפסטיבה, ואני מרגיש הרבה יותר מאי-נחת מכל הצורה בה טיפלו חברת "מקורות" וגורמי-מזאחרים בנושא זה. לא הייתי רוצה שנסיים עכשיו את טיפול הכנסת בענין בלי שניתן קצת את דעתנו גם על הצד הציבורי של הענין. לפיכך אני תומך בדעה שיש לחזור ולדון בנושא, והייתי מציע לדון בו בשלושה חלקים ורק אחר-כך לקבל החלטה - החלק הראשון הוא קבלת חומר כבקשת כל חברי הוועדה; החלק השני הוא לא רק הפניית הפרוטוקול לשר המשפטים, אלא גם להביא לידיעתו את הדברים שנאמרו על-ידי חברים בוועדה באופן מתומצת, וכוונתי לנקודה האומרת שהוועדה רוצה לדעת מה קורה בטישור המשפטי הפלילי בנושא זה ודורשת במפגיע טיפול בנושא. החלק השלישי הוא ענין חברת "מקורות". אמנם אין זה כל כך קשור עם נושא "ורד" - ואני מדבר על "מקורות" של היום - אבל יש לי יותר מהרגשה שב"מקורות" העניינים מתנהלים לא כשורה בתחום שאינו קשור לענייני מים. בהקשר לאישור זה אני מציע להזמין את השרים לכאן ולדון בנושא.

היו"ר י. קרנמן:

א) נקבל בכתב את כל האינפורמציה שנמסרה כאן בעל-פה, והחומר יחולק לחברי הוועדה; ב) נקבל את חוזה המכר עם סולל-בונה; ג) נבקש את שר החקלאות לדווח בענין "מקורות"; ד) נביא לידיעת שר המשפטים את כל מה שנאמר כאן בקשר למאזנים, כולל השאלות מה נעשה בקשר לכך ואם הנאשמים עומדים לדין. אני חושב ששר המשפטים הוא הכתובת הנכונה. אבקש אותו למסור אינפורמציה לוועדה על המצב הנוכחי.

לחבר-הכנסת פיינרמן רצוני לומר שגם מסקנות הוועדה בענין "ורד" היו חמורות ולא רק הענין עצמו. האם הסיכום שהצעתי מתקבל על דעת הוועדה? אפשר לבקש את השר לכתוב לנו או לבוא לוועדה. אם אין התנגדות הרי סיכום זה אושר.

הוחלט: (א) לקבל הסברים בכתב וכן חוזה הסכר לשולל-בונה.

(ב) להעביר את הפרוטוקול לשר המשפטים ולבקשו להודיע לוועדה מה קורה במישור המשפטי.

(ג) להזמין את שר החקלאות לוועדה לדווח על מצב "מקורות".

(ד) תקציב לשכת נשיא המדינה

(מכתב מנהל לשכת הנשיא מיום י"ט באב תשל"ד - 7.8.74)

ג. פת: אני מבין שבלשכת נשיא המדינה יש כבר מסונה על פניות הציבור. למעשה הפעילות המשפטית של נשיא המדינה היא אפסית. הוא יכול להיעזר במשרד המשפטים.

היו"ר י. קרגמן: דנו כבר בזה.

ג. פת: איני בא לבקר כאן את ועדת המשנה, אבל ההחלטה להעלות את מסכורת נשיא המדינה ל-4,000 לירות נטו היה לה טעם מאד מאד לא טוב בעיני הציבור.

היו"ר י. קרגמן: מליאת ועדת הכספים היא שאישרה זאת, לא ועדת המשנה. ועדת המשנה אינה רשאית להחליט בנדון. כברא, לא היית בוועדה בזמן קבלת ההחלטה.

ג. פת: כאשר נדון תקציב מוסד הנשיאות הסרתי את כל ההסתייגויות שלי כי לא רציתי לפגוע במוסד הנשיאות, אולם גמו ירינו גורמים אנו עוול למוסד זה כי הציבור אינו מבין דברים אלה. 4,200 לירות נטו זה סכום עצום לדעת הציבור, כשנשיא המדינה מסתתף בכלכלת משפחתו רק ב-400 לירות.

היו"ר י. קרגמן: על כך החלטנו כבר.

ג. פת: לשם מה צריך להוסיף עכשיו שני עובדים ללשכת הנשיא? איזו פעולה משפטית צריך הנשיא לבצע? אין לו שום סמכות משפטית. הוא פועל רק לפי הנחיות וייעוץ של משרד המשפטים. נשיא המדינה צריך להביא בחשבון שיש סנגורון ממסלתי גדול העומד לרשותו. בתקופה בה מקצצים אנו בחינוך חובה בעיירות פיתוח אין לאשר דברים כאלה. חיו בלי זה עד עכשיו, ימשיכו לחיות בלי זה גם להבא.

היו"ר י. קרגמן: רבותי, התקציב לעובדים אלה אושר כבר בוועדת הכספים, אלא שהקפוא את הענין עד לבדיקת חיוניות משרות אלה על-ידי נציב שירות המדינה.

ג. פת: אני מציע לא לאשר היום ענין זה. תקציב לשכת נשיא המדינה לא קוצץ. בשבוע שעבר הודיעו שהנשיא יקבל מסכורת של 4,200 לירות נטו ועכשיו מוצע להוסיף שני עובדים ללשכה.

צ. גרשובי: האם הממשלה החליטה על הקפאה מוחלטת במנגנון המשלתי?

א. גפני: בתקציב אושרו שתי משרות אלה והן הוקפאו עד לבדיקה מטעם ועדה המורכבת מנציב נציבות שרות המדינה ומנציג אנף התקציבים. הוועדה בדקה את הענין והגישה דין וחשבון בו היא אומרת שהגיעה למסקנה כי יש הצדקה לשתי משרות אלה מבחינת צרכי העבודה ועומס העבודה של לשכת נשיא המדינה. בענין תקציב לשכת הנשיא הוחלט שהוועדה מטפלת בו. כפי שתראו בקיצוצים שיובאו כאן לדיון - החומר נשלח על-ידינו - לשכת נשיא המדינה מקצצת בתקציב.

ג. פת:
הבקשה שלפנינו היא מחודש אפריל, ומאז חודש אפריל יצאה הממשלה בתכנית של הידוק החגורה. מדוע אין זה חל גם במקרה זה?

א. גפני:
זה מתקשר עם שאלת חבר-הכנסת גרושני. בין הקיצוצים שחלו אין קיצוצים בכוח אדם, גם לא בתקנים הנוספים שאושרו בשנה זו. כל הקיצוצים בתקציב הרגיל הם כ-3 מליון לירות ואין הם קשורים לכוח-אדם. נציב שירות המדינה ואני הגשנו לשר האוצר הצעה - והצעה זו הונחה על שולחן הממשלה - להקפיא את התקנים שאושרו בתקציב שנה זו עד ה-1 באפריל, לערוך סידרה של בדיקות לגבי תקני כוח האדם במשרדי הממשלה ואז להציע הצעות. הקפאה זו אינה חלה, כמובן, על סוג מסויים של עובדים: מורים, שוטרים, אחריות וכדומה. הצעה זו מונחת על שולחן הממשלה והיא תבוא, כנראה, לדיון ביום ראשון הבא. אולם גם אם תהיה הקפאה כפי שנוסחה בהצעה זה לא יחול במקרה שלפנינו, כי תקן זה כלול בתוך תקציב 1974.

ג. פת:
איני מדבר על האקט החוקי אלא על התדמית.

א. גפני:
יכולים לומר שמימוש שתי מטרות אלה זה אסון ציבורי ויכולים לומר שאין זה כך. זה כבר ענין של שיקול דעת והערכה אישית של כל אחד ואחד.

י. פלומין:
האם נציב שירות המדינה היה מוסמך להורות ללשכת נשיא המדינה לפעול לפי זה?

היו"ר י. קרגמן:
הוועדה אישרה את הענין.

י. פלומין:
הוועדה נתנה אישור על תנאי והפה שקבע את התנאי צריך גם להפשיר אותו.

א. גפני:
במכתב המונח לפניכם כתוב שהענין אושר ומטעם לשכת נשיא המדינה נמסרה הודעה בעל-פה כי ועדה תבדוק חיוניות מטרות אלה ורק עם קבלת חוות דעת חיונית ינצלו את ההקצבה. מסתבר שהם קיבלו חוות דעת חיובית.

י. פלומין:
אם כך הדבר, אין כבר צורך בוועדת הכספים.

י. בדר:
כיוון שהוזכרה מסכורת נשיא המדינה, אם כי זה לא נוגע לנושא הנדון, אביע את דעתי שמסכורת הנשיא היא נמוכה מדי.

היו"ר י. קרגמן:
ועדת הכספים אינה מקבלת שום החלטה בענין שתי מטרות אלה. הן נכללו כבר במסגרת התקציב שאושר באפריל 1974.

י. בדר:
טרם פייסתי את דברי לגבי הצעה זו.

היו"ר י. קרגמן:
אני מציע שלא נדון בכך. אישרנו את התקציב באפריל 1974, ואם לשכת הנשיא רוצה להקפיא שתי מטרות אלה או לא להקפיאן, זה עניינה ולא עניינה של ועדת הכספים. הם עצמם הודיעו על ההקפאה.

ח. קורפן:
הודעתי אז שנדמה לי שכל המטרות האלה מיותרות.

י. בדר:
אין זה נכון שזה לא נוגע לנו. הענין נוגע לנו משתי סיבות. סיבה אחת היא סיבה פורמלית: מספר העובדים מופיע בתקציב. יתר על כן ניתנה לנו הודעה על הקפאת שתי המטרות האלה, ואם יש הקפאה פירוש הדבר שאין יכולים להפשיר מה שהוקפא בלי ועדת הכספים. לכן זה נוגע לוועדת הכספים. שנית, כאשר מדובר בתקציב הכנסת, למשל, אנו מתייחסים לענין מספר העובדים ומבחינה זו לשכת נשיא המדינה היא במצב דומה.

י. בדר:

אני הייתי מסתפק בכל זאת במה שכתוב כאן, אולם כשמתחילות להתעורר בעיות אני רגיש יותר מדי לכבוד הנשיא ולכבוד לשכת הנשיא מכדי שאוסר: תעשו מה שאתם חושבים לעשות. אני חושב שיותר טוב שנדון בענין זה ונחליט. אבל לפני-כן כיוון שהענין היה לפני ועדה בזמין את יושב ראש אותה ועדה כדי שישב על שאלות. הצעת היושב ראש הרבה יותר נוחה אלא שזו הצעה לגלגל אחריות ולאחר שהענין כבר הובא לכאן איני בעד גלגול אחריות. מוטב שנקבל החלטה לאחר שנשמע תשובות על השאלות העולות כאן.

היו"ר י. קרגמן:

אישרנו תקציב בסכום של כמליון וחצי לירות אם איני טועה. לו היה מדובר בהגדלת תקציב הייתי מתנגד לכך. בסקרה זה אין חריגה מהתקציב שאוסר ואני מציע שנסתפק בזה שאין שום חריגות מתקציב המדינה.

ג. קיטרון:

אני חושב שעצם הנושא של המכתב מצדיק את הפניה בענין צירוף שתי המשרות הנדונות לתקן. במכתב הפניה נאמר, ובצדק, שזה נכלל בתקציב אלא שבשעת הדיון בתקציב הודיעו אנשי לשכת הנשיא שלא ינצלו את ההקצבה אלא לאחר בדיקת חיוניות שתי המשרות. למעשה השורה האחרונה של המכתב היתה צריכה להיות: הנני להודיע לכם שתוצאות הבדיקה הן חיוביות. אולם בהעדר יועץ משפטי נושא המכתב בצורה לא נכונה.

היו"ר י. קרגמן:

אני מציע שנראה זאת כהודעה.

ד. קורן:

אין ספק שמבחינה פורמלית יש תקן והכל כשורה. אבל בכל זאת אם יש מדיניות כלכלית חדשה ואם יש הידוק חגורה במדינה השאלה היא אם זה הזמן למלא את התקנים. אני חושב שזה לא הזמן הפתאים לכך ופי שיודע ללחוש לאזנו של הנשיא צריך לייעץ לו לא לעשות זאת כיום.

היושב ראש אמר שזה כלול בתקציב. הוועדה צריכה עוד לדון בקיצוצים בתקציב, ומסילא יהיה יותר קל לקצץ במשרות שטרם אוישו. למה צריך לפלא תקן ואחר-כך לקצץ בו? יש זמנים בהם לא צריך לפלא את התקנים וזה הרגע.

ח. קורפן:

בזמן הדיון על תקציב לשכת הנשיא הצבעתי נגד שתי המשרות האלה ואני סבור גם עכשיו שהן פיותרות לחלוטין. הוא יכול להסתדר עם המשרות הקיימות, ולדעתי, צריך לפרק בכלל את הלשכה לפניות הציבור. יש אוטובורסמן. אני סבור ששתי משרות אלה פיותרות לחלוטין.

ג. פת:

העליתי בעיה זו רק מפני שאני חושב שאנו צריכים להיות רגישים מאוד לתדמית לשכת הנשיא, ולדעתי, התדמית אינה ברמה הרצויה. לכן אני מציע שלא נחליט שום דבר בנדון והיושב ראש יזמין את מנהל לשכת הנשיא וילחש את הדבר לאזנו. היושב ראש יאמר לו רק שהרבה חברים בוועדה התבטאו כפי שהתבטאו ורצוי שהוא יביא את הדבר בחשבון.

א. אפרת:

אני חושב שדי שנרשום זאת כהודעה. מתוך קריאת הפניה שלפנינו אני מסיק שכל מי שדואג לתדמית הנשיא ולרוצה לשמור על כבודו צריך לקבל את הענין בצורה פשוטה ולא לעורר בעיות. אם נלך בדרך הפוכה ולא נאשר את הפניה זה יתקבל כחיסוס וכאי-אמון. לא צריך לעורר מחדש את כל פחול השדים שהיה לפני חודשים מספר. אני פונה לחברי ועדת הכספים בבקשה לא להקים רוח ושערה מסיב לשתי משרות אלה שלפי הכתוב במכתב הן כבר יכולות להיות מופעלות.

היו"ר י. קרגמן:

אני מציע שנרשום לפנינו את ההודעה שהופרה הקפאת שתי המשרות, ותו לא. שנית, בשבוע הבא תדון הוועדה בהצעת קיצוץ בהוצאות לשכת נשיא המדינה ועקב כך היא תדון בתקן.

ד. קורן:

מה שצריך לומר ללשכת הנשיא הוא רק שכדאי להם לשקול קיצוץ בענין זה.

היו"ר י. קרנמן:
כשנדון בקיצוצים נדון בתקן לשכת נשיא המדינה וייתכן שאז יצליח חבר-הכנסת קורפו לשכנע את הנציגים שמוטב לקצץ במקום זה ולא לקצץ במקום אחר.

הוחלט: (א) לרשום את ההודעה שנמסרה במכתב הנ"ל;

(ב) לחזור לדון בענין בעת דיוני הוועדה על הקיטוצים בתקציב בכללו.

(ה) חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 5), תשל"ד-1974

היו"ר י. קרנמן:
אני מקבל בברכה את המסלחת מטעם לשכת עורכי הדין. אני מניח שאתם רוצים להעיר הערות בקשר לחוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 5).

עו"ד ב.צ. לבננטל:
איננו מתייחסים להעברת גביית האגרה לידי משרד האוצר. אנו מניחים שזו מדיניות של המחוקק או של הממשלה. כל הערותינו מתייחסות לדרכי הביצוע המוצעות בחוק. החבר אורי מקוב רוצה להתייחס לזה.

עו"ד א. מקוב:
קיימנו פגישה עם מר שטרק בלשכת עורכי הדין והערנו הערות שנתקבלו על דעתו ואף פוּכְמו פחות או יותר ביננו.

היו"ר י. קרנמן:
אני מציע שתטען כאן את כל טענותיך.

עו"ד א. מקוב:
- בבקשה. אתייחס לחוק עצמו. לפי דעתי, הפרובלמטיקה של החוק מבחינה משפטית היא בטעיף המעבר שלו, שעיף 4. שעיף זה מתייחס לשתי תקנות. הראשונה היא זו שלפני חקיקת חוק מס שבח מקרקעין, 1963, שלא קבע חובה להצהיר וחובה לשלם תוספת מס, אלא היו תקנות מקרקעין (אגרות) והתשלום נעשה עבור הרישום בכלל. ההצעה אומרת שאין להטיל מס על אותן פעולות אלא שעה שהן יבואו לרישום, אבל במקרה כזה מטילים על המבקש או על הנזקק לאותו רישום את המס בהתאם לתקנות החדשות. לכן יש פפק אם הוא ייהנה מאותן זכויות שהיה נהנה מהן על-פי התקנות שפעלו עד היום.

למה אנו מתכוונים? היו מקרים רבים שאנשים קנו קרקע על אדמת מקרקעי ישראל לפני 1963. הם היו זכאים לבנות בית ואמנם בנו בית בכסף. לפי התקנות הקיימות מי שבנה בית על מקום שרכש והבניה היתה בכסף, יצוד כפיו, ורשם את הבית שעה שאפשר היה לרשום אותו - קבעו לו יחידת שווי מיוחדת, היינו לפי שווי המקרקעין בלבד. יתר על כן בהתאם לתקנה 23 לתקנות המקרקעין קבעו לו את שווי המקרקעין ביום עריכת ההסכם. אמנם נכון שתקנה 23 תישאר בתוקפה גם להבא, אולם היא תישאר בצורה מצומצמת בלבד - רק לגבי קביעת השווי ביום עריכת ההסכם, אבל אין התקנות המוצעות דנות באגרה לפי שווי הקרקע בלבד אלא באגרה לפי שווי הנכס עם הסכמה. שתעוררות שאלות מסוימות כיצד יפעילו את התקנות החדשות באותם מקרים לא היתה חובת תשלום תוספת מס על-פי החוק הקיים. יש בזה מעין שינוי לרעה של מצב נתון.

אנו מתייחסים להעברת קרקע, כי התקנה מדברת על אותם מקרים בהם נפכרו מקרקעין בפחיר שפלפני 1963 ואין היא מטילה תוספת מיידית אלא אומרת: שעה שתבוא לשלם תשלום אגרת רישום לפי החוק הקיים. אולם החוק הקיים כבר אינו אותו חוק הקיים ערב התיקון, ויש חשיבות מרובה לשינויים העלולים לחול בתקנות המטונה שיחוקקו לפי זה. הבאתי דברים אלה רק בתור הקדמה. האמת היא שהטעיף המתייחס לעסקות שלפני חוק מס שבח מקרקעין, 1963 הוא הפחות פרובלמטי. אני פוֹכְרוּ להזכיר את התיקון שהוכנס לאותו שעיף על-פי הצעת משרד האוצר כדי להבהיר את הדברים שאמרת.

היו"ר י. קרנמן:
הממשלה אינה יכולה לתקן את החוק. היא רק יכולה לקחת את החוק חזרה. אם יש צורך בתיקון אחד מחברי הוועדה יכול לאמץ את הצעת הממשלה.

עו"ד א. מקוב:

אני מצטער שאני צריך להתייחס מחדש לדברים שנראו לנו כפוסכטים. הקושי היסודי הוא דווקא בפעיק 4(ב) לחוק המוצע העוסק בשני מצבים שונים של מכירת זכות במקרקעין אחרי שנת 1963, היינו אחרי קבלת חוק פס שבה מקרקעין, 1963. המקרה האחד הוא מקרה בו פטר אדם הצהרה לפי חוק ופילא את המוטל עליו ועל-פי החוק הקיים אינו נדרש לשלם פס. היתה תקופה בה היה פטור מלא וסופי מתוספת פס על-פי פירוש ספויים של פעיק 9(ו') לחוק המקורי. פירוש הדבר שהחל מ-1963 אנשים קיבלו פטורים או הודעות שאין חיוב בתוספת פס, ניהלו עסקים בדרך הרגילה והסתמכו על כך ששגרון את חשבונותיהם. והנה היום אומרים להם: אנחנו פותחים את הכל החדש הזה. מכון שנתייחס אליכם בקולא, ניתן לכם אפשרות לשלם את האגרה שהיתה מוטלת אז או את האגרה שתוטל היום, הכל לפי הסכום הנטון יותר. אולם הרי זה חיוב במס באופן רטרואקטיבי, וזה בניגוד לתפיסה המשפטית לפיה אין חיוב פסים רטרואקטיבי, כי אנשים רוצים לדעת באיזה עולם הם חיים. לכן, לעניות דעתנו, החיוב הרטרואקטיבי בתוספת פס במקום שהיה ברור שאין חיוב - הוא פסול, מנוגד לסובת הציבור ולשיטה הקיימת.

במקום שאנשים לא הצהירו באים ונותנים להם את האפשרות להצהיר היום. למעשה מחייבים אותם להצהיר תוך שלושה חודשים. אומרים שהואיל ולא הצהירו בעבר ישלמו את תוספת הפס היום. כאן צריך להזכיר שלפעמים הפרקטיקה קובעת גם את הפרשנות המקובלת של החוק. מה פירוש הצהרה על מכירת זכות במקרקעין? אסביר זאת באופן פרקטי. ברוב העיסקות של מכירת קרקע שהן עסקות מסחריות רגילות - כלומר, אדם מוכר קרקע ושני קונה קרקע - הרישום מתבצע כדבר שבשיגרה כי הקונה פעוניין לקבל את הרישום. בעסקות אלה אין אנו עוסקים. מהן אותן איסקות העשויות להיתפס כאן? - מכירות אלפי דירות בחוזים בהם הטפירה היא מאוחרת. חוזה נחתם בתאריך ספויים והוא יתבצע, מבחינת מסירת הפתח ומעברה בטאבו - רק כעבור שלוש-ארבע שנים. לפי החוק הקיים היו חייבים להצהיר הצהרה תוך שבעה ימים על חתימת החוזה, אבל בפרקטיקה כל אותם אנשים שהצהירו לא נדרשו לשלם תוספת פס כי הם התכוונו לבצע רישום בספרי האחוזה, ופסק-דין שיבר פירש זאת ואמר שאם התכוונו לבצע רישום אין מקום להטיל אליהם תשלום תוספת פס. יתר על כן הנוהג של הצהרות אלה הלך והידלדל עד שפסק כמעט, כי אנשי פס שבה מקרקעין עצמם אמרו שאין ערך להצהרות אלה. באזני שמעתי זאת, לפחות בשני מסרדי רישום מקרקעין. אם כן, על-פי הפרקטיקה שהשתרשה לא הגישו הצהרות ואם היו מגישים אותן לא היו נדרשים לשלם את הפס, כי החיוב היה בא עם הרישום בטאבו.

אותם אנשים נחשבים היום כעבריינים ויחוייבו בתשלום אגרה לפי התקנות החדשות, ללא הפטורים וההקלות שהיו להם קודם לכן. נשאלת השאלה אם יש מקום להבחין בין אותם אנשים שבמקרה הצהירו ולא שילמו לבין אותם אנשים שלא הצהירו ולא שילמו. אלה הוכחי דירות בבתים משותפים שלא היתה קיימת כלפיהם חובת תשלום בפועל. האנחנה בין השניים היא מקרית בלבד. דנו בעניין זה גם עם פר שטרק. הוא אומר שאינו יכול לתת פרס לעברייין, ואנחנו אומרים: לא תשים פכסול בפני עיוור, כי כאן אתה מטיל עונש על עברייין שלא מדעת. הוא אפילו לא עברייין. לכן אם באים להחליף את השיטה צריכים לפחות לתת לאנשים את האפשרות לעבור לשיטה החדשה במשך תקופת מעבר ולנהוג כלפיהם על-פי כללי הסתגלות שאינם נוקטים.

הצענו לכם ואנו חוזרים ומציעים להאריך את תקופת ההצגרה לששה חודשים - לדעתנו, התקופה של שלושה חודשים קצרה מדי. כן מציעים אנו שכל אותם אנשים שיצהירו היום על מכירת זכויות במקרקעין, הן אחרי 1963 והן לפני 1963, יהיו רשאים לשלם את האגרה בהתאם לשווי כפי שנקבע בחוק פס שבה מקרקעין או בהתאם להצגה שהייתה ביום עריכת ההסכם. את זה אפשר עוד לעבד. אנו מציעים להכשיר את העיסקות הקודמות ולומר: הצהירו תוך ששה חודשים, תשלמו את האגרה לפי שווי הרכישה במובן חוק פס שבה מקרקעין, היינו בשווי הנקוב בהסכם ולא בשווי היום.

ה. קורפון: מה נשתנה?

עו"ד א. מקוב:

לפי הסכם הקיים האיש ידחה את התשלום עד ליום הרישום. היום הוא אומר: יש מצב חדש, אבל איני רושם עדיין את הנכס כי איני יכול לרשום.

היו"ר י. קרנפון: ששה חודשים לא יספיקו?

עו"ד א. מקוב:

אותם ששה חודשים מיועדים לכך שהאדם יצהיר. יכול להיות שהאיש חולה, נמצא בשירות מילואים או לא מודע לתיקון, אבל שעה שהוא מצהיר ונכנס לאותה תקופת זמן נראה לי שהוא צריך לשלם את האגרה בהתאם לשווי שנקבע למס שבח מקרקעין, כי את זה נותנים מסילא לאותם אנשים שהצהירו בעבר ושנאמר להם: אל תשלמו; עדיין אינכם חייבים בתשלום. לדעתי, יש מקום להעמיד את כל אלה במישור אחד.

היו"ר י. קרגמן:

יכול להיות מצב שמי ששילם יהיה מופלג לרעה. את טענתך הראשונה אפשר עוד להבין, אבל למה להפלות לטובה מי שהיה צריך לשלם ולא שילם?

עו"ד א. מקוב:

החוק המוצע מטיל חובת תשלום בעיקר על אותם אנשים שלא היו חייבים בתשלום. אני מתכוון גם לאותם אנשים שלא הצהירו, אבל גם לו היו מצהירים היו פטורים לפי החוק הקיים.

י. פלומיין:

אתה מציע שניתן פרט לאלה שלא שילמו?

עו"ד א. מקוב:

כוונתנו לדירות בבתיים מסותפים שלגביהן היו מצהירים ולא היו חייבים לשלם. אם בנסיבות אלה אנשים לא הצהירו אין מקום להפלותם לרעה.

יש חיוב בריבית פיגורים - 15%. היום רוצים להחמיר ולקבוע 24%, 2% לחודש. אני חושב שבמקרה זה אנו נתפסים קצת לרוח הזמן. אנו רואים את הריבית הבנקאית השופפת ולוקחים אותה בתור אמת מידה. אם דבר זה נקבע בחוק מוטב שייקבע בצורה גמישה. אם שר האוצר יהיה מוסמך להתאים את שיעור הריבית רצוי לשפוך עד כמה שאפשר על שיקול דעתו בענין הטלת קנסות.

ש. שביד:

בהצעת החוק יש הצעה לבטל את הפטור מתשלום מס בולים על פעולה באיגוד. בפעילי 9 לחוק הפקודי יש פטור מתשלום מס בולים על פעולות באיגוד החייבות בתשלום תוספת מס. בדברי ההסבר נאמר שדבר זה יוצר כאילו מצב של אפליה, כלומר, אם מבטלים תשלום מס בולים על פעולה באיגוד חייבים בפחות מסים מאשר בפעולות סכר במקרקעין שחם, ולא היא. בשני המקרים האגרה הקיימת היתה 4 1/2% והחיוב במס בולים על הפעולה יוצר אפליה, כי אם יבוטל הפטור המס הכולל יהיה 4 1/2% ועוד 1%, ואז מגיעים ל-5 1/2% כשאינן הצדקה לכך. אין מקום לאפליה זו לרעה.

אגב, זה נאמר בדברי ההסבר.

עו"ד א. מקוב:

לא הבנו את דברי ההסבר.

ש. שביד:

יש לנו כבר צו מוכן הנותן פטור לשטר העברת סכומים ולהקצאת סכומים.

עו"ד א. מקוב:

עם קבלת הסעיף המוצע יצטרכו להתאים את התקנות הקיימות, תקנות מקרקעין (אגרות), לתקנות החדשות שיוקמו על-פי החוק החדש, באשר ייווצר מצב של שתי רשויות: חיוב בתוספת מס על מקרקעין לפי חוק מס שבח מקרקעין וחיוב מס שבח בהתאם לחוק המקרקעין שיחול על יתר הפעולות. יש לנו ספק לגבי יעילות הביצוע של כפילות זו. יכול להיות שיש מקום לחשוב על קונסולידציה של גביית אגרות. במקום לפצל את זה לשתי רשויות אפשר שרשות אחת תגבה את כל האגרות.

אגב כך כבר נשאלות שאלות אחרות לגמרי: האם כל הסיטה של חיוב באגרות העברה היא שיטה מוצדקת? האם יש מקום לקיומו של מס נפרד הנקרא "תוספת מס"? האם לא היה מוצדק לאחד את המס הזה עם מס שבח מקרקעין, עם מס רכוש וקרן פיצויים או עם כל מס מקרקעין אחר? בסופו של דבר כיום מטילים מס זה על פעולות מסויימות של אחזקת מקרקעין. זהו מס על פעילות מסחרית במקרקעין. אין לנו פתרון לבעיה זו שהיא די עקרונית ודי מבווכה, אבל שעה שעומדים לפני ריאורגניזציה ייתכן שיש מקום לדחות את ההכרעה בענין סעיף 9 עד לקבלת התיקון הכולל של מס שבח מקרקעין. ענין תוספת המס צרם תמיד את האוון, כי הקהל אינו מסוגל להבין אותו. יש שראו בכך עונש ושאלו מה חטאם ויש שראו בזה תוספת לשכר

עו"ד א. מקוב:

סרחת עורך-דין. הדבר אינו טוב. אני חושב שיש מקום לשקול ענין זה.

עו"ד ב.צ. לנבנצל:

עקרונית המס נקבע כיום עם ביצוע הרישום. החוק המוצע בא להטיל את המס בזמן עשיית ההסכם ועל עשיית ההסכם. כלומר, אם אדם שילם דמי קדימה על רכישת דירה שבנייתה תסתיים כעבור שלוש-ארבע שנים, מיד עם תשלום המס קדימה חייב הוא לשלם את תוספת המס תוך שלושה חודשים. אנו מציעים להבהיר כי הגדרת מכירת זכות תהיה מותנית במילוי התנאים הכתובים בפע"פ 51. בלי כפיפות זו לפע"פ 51 ייצא שטח עם סתן דמי קדימה, כאשר העיסקה עדיין רופפת, צריך לרוץ לשלם את המס.

י. פלוסין:

אני מקווה שלא זאת הכוונה.

עו"ד ב.צ. לנבנצל:

ביררנו ענין זה ונאמר לנו שהאיש גם מרוויח כי הוא משלם לפי השווי בזמן עריכת ההסכם. איני יודע אם כל אורה הרוכש דירה בודק כמה שווה האגרה. צריך לשלם את המס ברגע שהעסקה היא רצינית. אין בחוק הגדרה של "רכישת זכות"; יש הגדרה של "מכירת זכות", וכל התיקון בנוי על אותה הגדרה. אפילו יובהר שמדובר גם ברכישת זכות יש לדחות את חובת התשלום לששה חודשים, כי לא ייתכן שאדם אשר עשה הסכם ושילם רק דמי קדימה צריך לשלם מיד אחרי שלושה חודשים. אם אינו עומד בזה הוא צריך לעבריין ויש ריבית, בו בזמן שכל העיסקה עדיין לא ודאית וייתכן שהתכנית לא אושרה. הענין של הגדלת התקופה משלושה חודשים לששה חודשים אינו ענין של פריבילגיה. לפעמים האזרח חולה או סגוייס או שעורך-הדין סגוייס. מבחינה פרקטית אנו יודעים שכל המועדים שנקבעו לשלושה חודשים נדחים בהכרח.

נשאלה כאן השאלה איך מציעים לתת פרס לאנשים שהיו עבריינים. רבותי, לכל אחד יש קונצפציה סיהו עבריין. אם אנשים הגישו הצהרות ונשאלו לשם מה הם עושים זאת ואם הצהירו עשר פעמים ובפעם האחת-עשרה לא הצהירו, קשה לומר לאנשים שנהגו לפי פרקטיקה זאת שהם עבריינים. לפי הפרקטיקה שהיתה נהוגה אנשים ועורכי-דין היו משוכנעים שלא צריך למסור הצהרות. לכן נראה לי שצריך להשלים עם מה שהיה נהוג.

עו"ד א. מקוב:

לפע"פ המעבר 4(ה) - יש מקום להחיל הוראה זו גם לגבי אותם אנשים שטרם שילמו, אנשים שנעשתה להם שומה והמועד לתשלום לפי אותה שומה טרם חלף. אם נכיר רק במי ששילם בפועל ולא במי שהשאי עדיין לשלם, נצריך אותם אדם לפנות מחדש למס שבה מקרקעין לקביעת שומה חדשה, אגרה חדשה. נראה לנו שבתיקי טאבו פתוחים, כשנעשה חישוב האגרה וטרם עברו ששה חודשים מיום פתיחת התיק, יש להחיל הוראה זו.

מר שטאוב:

ברגע שפתח תיק וכל התהליך נגמר הוא במסגרת אלה שהצהירו.

ד"ר א. מקוב:

אבל הוא רוצה לגמור על סמך מה שכתוב בתיק. ישלם ויגמור.

היו"ר י. קרגמן:

אנו מודים לחברי הפשלחת. נדון בחוק זה בישיבה של מחר.

יש כאן הצעה ואני מניח שחבר-הכנסת פלוסין רוצה לאמץ אותה (ההצעה מחולקת לכל חברי הוועדה). נדון בה מחר.

י. בדר:

אני מציע לא לדון בזה מחר. זו הצעה חדשה.

היו"ר י. קרגמן:

נוכל לדון בפע"פ אחרים.

ג. קיסרון:

ההצעה החדשה נוגעת אך ורק לפע"פ המעבר. לכן אין כל מניעה לדון מחר בפע"פ

הסובסטנטיבי: המחליף את פע"פ 9.

י. פלומין:
יושב ראש הוועדה הודיע בראשית הישיבה על הנושאים שיידונו בוועדה. רצוני להזכיר שלפני כשלושה-ארבעה חודשים באספו שש-עשרה - שבע-עשרה חתימות בענין מיקום ישיבות הוועדה בתל-אביב.

היו"ר י. קרגמן: אני עומד בזה.

י. פלומין:
הבעיה הובאה לפני ועדת הכנסת ובתור פשרה טוכם שוועדת הכספים תתכנס - וזה גם על דעת יושב ראש הכנסת - בתקופת הפגרה פעמיים בלבד ורק בעניינים סטטוטוריים ואחת מסתי ישיבות תהיה בתל-אביב.

היו"ר י. קרגמן:
במכתב שמשלח ליושב ראש הכנסת דורשת הממשלה שדון בעניינים הפיסקליים. כיוון שיכול להיות שתדרוש מושב מיוחד הודיע יושב ראש הכנסת שיתקיים סתי ישיבות של הוועדה לענייני מיפוי, נוסף לעניינים הסטטוטוריים. אם אקבל מכתב שהישיבות צריכות להתקיים בתל-אביב דרון בכך.

י. בדר: אני מתנגד לקיום ישיבות בתל-אביב.

היו"ר י. קרגמן:
באחד הקומפוניקטים שנפטרנו לפרסום מטעם הוועדה הובאו כל מיני החלטות של הוועדה בענין בנק ארץ-ישראל - בריטניה והובאה הצעה של חברי-הכנסת ארליך ולורנץ ולא הובאה הצעה של חבר-הכנסת גרשוני. אני מצטער על כך.

הישיבה ננעלה בשעה 12.35.